

Orijinal Kaynak: Cobb, Jelani. (2021, September 20). "Annals of Equality: The Limits of Liberalism," *The New Yorker*.

Atıf Şekli: Cobb, Jelani. (2022, Ocak 03). "Liberalizmin Sınırları," Çev. Serkan Koca, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/liberalizmin-sinirlari

Eşitlik Almanakları: Liberalizmin Sınırları

Jelani Cobb

Türkçesi: Serkan Koca

Kökenlerini iç savaştan sonra eski köle sahiplerinden toprak satın alan köleleştirilmiş az sayıdaki Siyahi insana borçlu olan Harmony Kasabası, Mississippi Eyaleti'nin merkezinde mükemmel bir alan tahsisi olan Leake County'de yer almaktadır. Kasabanın ileri gelenlerine göre Harmony'nin eski adı Galilee idi ve 1920'li yıllarda okul binasının inşasına katkıda bulunmak amacıyla para yardımı yapan Siyahi bir kasaba sakininin: "Artık uyum [*harmony*] içinde yaşayalım ve çalışalım." demesi üzerine Galilee'nin adı Harmony olarak değiştirilmişti. Belki de bu hikâye, yaklaşık kırk yıl sonra okulun beyazlardan oluşan bir kurul tarafından kapatılmış olmasının niçin Siyahların kalbine yapılmış bir saldırı olarak algılandığını açıklar. Bu okul hayırsever Julius Rosenwald'ın Güney Eyaletleri'nde finanse ettiği Siyahi çocuklar için kurulmuş beş bin okuldan biriydi. Rosenwald Vakfı çekirdek sermayeyi verdi ve toplum üyeleri de binayı elleri ile inşa etti. Altmışlara gelindiğinde binaların çoğu yıpranmıştı, bu da Güney Eyaletleri'ndeki Siyahi insanların sürekli ihmal edilen eğitiminin bir yansıması gibiydi. Her şeye rağmen Harmony Okulu öğrencilerine iyi bir eğitim sağlıyordu ve okulun açık kalmasını isteyen toplumun gurur kaynağıydı. Bu çekişme 1961 yılında The National Association for the Advancement of Colored People'a (NAACP) ait yerel bir şubenin kurulmasına yol açtı.

Aynı yıl yereldeki Siyahi ailelerle bir çalışma yürüten şube başkan yardımcısı Winson Hudson, sivil haklar hareketindeki çeşitli insanlarla temasa geçti ve sonunda NAACP Legal Defense and Educational Fund'da (LDF) çalışan genç bir avukatla New York'ta konuşma fırsatını yakaladı. Bell daha sonra Winston Hudson'a ait *Mississippi Harmony* adlı hatıratın önsözünde, Hudson'un Rosenwald Okulu'nu tekrar açtırmayı amaçladığını ve meslektaşlarının da bunu öğrendiklerinde şaşırıldıklarını yazar. Ona şöyle söylediğini söyler: "Mücadelemizin amacı ayrııştırılan okulları kurtarmak değil, onları yok etmektir." Eğer Harmony'deki insanlar entegrasyonun kabullendirilmesini isterlerse, bilindiği gibi NAACP LDF onlara yardım edebileceğini ekledi sözlerine.

Hudson sonunda Bell'in teklifini kabul etti ve LDF 1964 yılında *Hudson v. Leake County Okul Kurulu* davasını kazandı (davacı Winson Hudson'un okul çağındaki yeğenydi) ve kurula ayrımcılığa son verme direktifi verildi. Harmony'deki öğrencilerin kayıtları ilçede beyazların gittiği bir okula yapıldı. Ancak, Bell daha sonra hem davanın hem de entegrasyon arzusunun etkinliğini sorgulamaya başladı. Bu tür kararlar Güney eyaletlerinin genelinde beyazların devlet okullarından kaçmasına ve özel "ayrımcılık akademilerinin" yaratılmasına yol açtı, bu da Siyahi öğrencilerin hâlâ fiilen ayrı olan kurumlara devam ettiği anlamına geliyordu. Hudson'un kazandığı zafer sivil haklar tarihinin bir parçası hâline geldikten yıllar sonra, Bell ile bir konferansta karşılaştılar ve ona: "Sana verdiğim nasihatın doğru olup olmadığını merak ediyorum." der. Hudson kendisinin de merak ettiğini söyler.

Bell kariyerinin ikinci yarısında akademisyendi ve zamanla, sivil haklar davalarındaki dönüm noktası niteliğinde olan diğer kararların etkili bir şekilde uygulanmasının sınırlı olduğunu fark etti. Rahatsız edici bir sonuca varmıştı: Irkçılık, Amerikan toplumunun kökenine o kadar işlemiş ki, onu kaldırmayı amaçlayan ardışık her reform dalgasından sonra yeniden canlanabiliyordu. Artık ırkçılığın kalıcı olduğunu iddia etmeye başlamıştı. Fikirleri 1980'lerde eleştirel ırk teorisi olarak bilinen bir düşünce bütününe temel teşkil ediyordu. Çeyrek asır sonra, sosyal adalet adına *Critical Race Theory*'nin [CRT - Eleştirel Irk Teorisi] sahip olduğu ayrımcılık karşıtlığı yasasının çelişkilerine ve yasal müdefaanın karmaşıklığına karşı olan görüşlerini listeleyen kapsamlı bir akademik literatür alanı oluştu.

Muhafazakârlar buna rağmen son birkaç aydır eleştirel ırk teorisinin arkasındaki finansal yapıdan veya Bell'in adından neredeyse hiç bahsetmezken, yanlış atfettikleri kapsamlı iddialar dizisine savaş açmaktaydı. Son mücadeleyi başlatan aktivist Christopher F. Rufo'nun Twitter üzerinden de dediği gibi, başından beri amaç bu fikri çarpıtarak onu absürt bir mihenk taşı hâline getirmektir. "Eleştirel ırk teorisi adlı markalarını başarıyla kamuya sunduk ve ona karşı olan negatif algıyı sürekli pompalıyoruz. Çeşitli kültürel deliliklerin hepsini bu markanın altına koyunca, sonunda onu toksige dönüştürmüş olacağız." diye yazdı. Buna bağlı olarak CRT üstün Siyah ırkçılığı, sahte tarih ve farkındalığın korkunç ilahı olarak tanımlanmaktadır. CRT kanonlarının kilit bilginlerinden biri olan Patricia Williams süregelen yanlış nitelendirmeyi tanımsal hırsızlık olarak ifade ediyor.

2008 yılında Bell'in New York Üniversitesi'nde verdiği anayasa hukuku derslerine giren New Mexico Üniversitesi hukuk profesörü Vinay Harpalani, onun entelektüel bir hoşgörü ortamı yarattığını söylüyor. Harpalani bana: "Profesör Bell'in çok iyi anlaştığı muhafazakâr beyaz erkek öğrenciler vardı, çünkü o onların fikirlerine saygı duyuyordu." dedi. Muhafazakârlardan gelen saldırıdaki ironi, muhafazakâr öğrencilere diğerlerine göre daha çok saygı duyması ve başka kimseye vermediği söz hakkını onlara vermesiydi." Bell'in

anayasa hukuku derslerinde asistanlık yapan New Yorklu kamu avukatı Sarah Lustbader de benzer şeylerden bahsediyor. “İnsanların eleştirel ırk teorisinden korkmalarının nedeni çocuklarının beyninin bir şekilde yıkanacağını düşüncülerinden kaynaklanıyor. Fakat hukuk fakültesinde aldığım derslerin arasında en az beyin yıkanan dersler Bell’in dersleriydi.” diye bahsediyor Sarah. Ve ekliyor: “Argümanlar iyi niyetli, iyi tartışılmış ve makul oldukları sürece, yargılanmadan kendi sonuçlarımıza ulaşabileceğimiz özgürlük ortamını sunan en iyi dersler onun dersleriydi.”

Ancak cumhuriyetçi meclis üyeleri bu anlaşmazlık ortamından yararlanmak için acele ediyorlardı. 2021 Haziran ayında Teksas Valisi Greg Abbott, devlet okullarında ırkla ilgili konuların öğretimini yasaklayan bir yasa tasarısına imza attı. Oklahoma, Tennessee, Idaho, Iowa, New Hampshire, Güney Carolina ve Arizona’da da benzer yasalar çıktı. Fakat tüm bu öfke ve tepkiler Bell’in savunduğu argümanları bilinçsizce doğrular durumdaydı. Geçen yıl George Floyd’un öldürülmesinden sonra, Amerikalılar ülkelerindeki ırkçılık şeceresiyle o kadar çok karşılaşır hâle geldi ki, o an artık hesaplaşma olarak adlandırılıyordu. 2011’de seksen yaşında hayata veda eden Bell, beyaz politikacıların devlet okullarındaki ırk tartışmalarını kısıtlayan bu hesaplaşmaya cevap vermekten çok, büyük bir çabayla dezavantajlı Afrikalı Amerikanların siyasi yapılarını desteklemek için yaptıklarına odaklanmıştı. CRT’nin en çok bilinen başarılarından birine Bell’in erken dönemde dahil olmasıyla birlikte başlayan liberalizmin nihai başarısızlıklarına yöneltilen en keskin eleştirilere rağmen, CRT’nin muhafazakârlar için takıntı haline gelmesi bir başka ironidir.

1954 yılı mayıs ayında, *Brown v. Board of Education of Topeka* davasında Yüksek Mahkeme devlet okullarındaki zorunlu yasal ırk ayrımcılığını iptal edince, karar ülke tarihinde anında bir dönüm noktası olarak kabul edildi. Thurgood Marshall liderliğindeki NAACP LDF’den gelen bir avukat ordusu, ayrımcılığın Siyahi çocuklara psikolojik zarar vererek *The Fourteenth Amendment* yasaasının eşit koruma maddesini ihlâl ettiğini savundu. Baş Yargıç Earl Warren, mutabakata varmak adına diğer yargıçları ikna ederek alışılmadık bir adım attı. Böylece alınan kararlar oy birliğinin ağırlığını taşıyacaktı. Zamanla birçoğu bu kararı modern sivil haklar hareketinin açılış salvosu olarak görmeye başladı ve bu da Marshall’ı ülkenin en tanınmış avukatlarından biri hâline getirdi. Davayı yönetim şekli o zamanlar yirmi dört yaşındaki Hava Kuvvetleri subayı ve eşitlik meselelerine yoğun ilgi duyan Derrick Bell için ilham vericiydi.

Bell 1930 yılında August Wilson’un oyunlarında ölümsüz toplum olarak anılan Pittsburgh’un Hill Bölgesi’nde doğdu ve askere gitmeden önce Duquesne Üniversitesi’nde okudu. İki yıllık askerlik hizmetinden sonra Pittsburgh hukuk fakültesine girdi ve 1957 yılında mezun olduğunda sınıfındaki tek Siyahi öğrenci oydu. O zamanlar Adalet Bakanlığı’nda yeni kurulan sivil haklar bölümünde işe başladı, fakat üstleri onun bir NAACP üyesi olduğunu anlayınca ona üyeliğinin bir çıkar çatışması oluşturduğunu ve örgütten

istifa etmesi gerektiğini söyledi. Kariyerinde bir amaç hâline gelecek olan bu hareketle, ilkelerinden ödün vermektense işi bırakmayı yeğledi. Bunun yerine, onu 1960 yılında LDF'ye personel avukatı olarak işe alan Marshall ile tanıştığı Pittsburgh NAACP'de çalışmaya başladı. LDF ayrı bir örgüt olarak hizmet vermeye başladığı 1957 yılına kadar NAACP'nin yasal bir koluydu.

Bell oraya LDF tarihinin önemli bir anında gelmişti. Brown'dan iki yıl sonra, 1956'da Alabama'daki otobüslerde ayrımcılığın kaldırılmasına neden olan *Browder v. Gayle* davasını başarılı bir şekilde yürüttü ve yıl boyunca devam etmekte olan boykotlarında, Martin Luther King Jr. ve *Montgomery Improvement Association*'a bir zafer kazandırdı. LDF Güney Eyaletleri boyunca ayrımcılığa son verme davaları açtı ve Bell de bu davaların çoğunda ya kendisi görev aldı ya da bu davalara süpervizörlük etti. Ancak Winson Hudson onunla temasa geçince, ulusal sivil haklar örgütlerinin gündemleri ile hizmet etmekle görevlendirildikleri yerel toplulukların öncelikleri arasında bir kapı açtı. Anılarında, Bell ile temas kurmadan önce okul yönetim kurulunun beyaz bir temsilcisiyle yaptığı tartışmalı bir değiş tokuşu hatırlıyordu. Ona: "Eğer Harmony'ye okulu geri getirmezsen, senin okuluna gideriz." dedi. Hudson LDF'nin amaç olarak gördüğü entegrasyonu, kendi toplumundaki bir Siyahi okulunun kalitesini sürdürüebilmek için mücadelede kullanılacak bir kaldıraç olarak görüyordu.

Harmony okulu bir yanma noktasına çoktan dönüşmüştü. NAACP'nin Mississippi saha sekreteri Medgar Evers kasabaya ziyarete gelerek yerel şubenin organizasyonuna yardım etti. Üyelere başladıkları işin onları öldürebileceğini söyledi. Bell eyalete yaptığı seyahatlar sırasında tek başına yolculuk etmemeye dikkat ediyordu, çünkü biliyordu ki, eğer yanlış bir yola girerse ölümcül sonuçları olurdu. Sadece beyazlara özel bir telefon kulübesini kullandığı için Jackson'da tutuklanmıştı ve New York'a sağ salim dönmesi üzerine, eğer kendini Mississippi'de öldürmüş olsaydı, LDF Bell'in cenazesini fon olarak kullanacaktı diye espri yaptı Marshall. Ancak tehlikeler çok gerçektir. Haziran 1963'te, Evers evinin önünde beyaz bir üstünlükçü tarafından öldürüldüğünde henüz otuz yedi yaşındaydı. Sonraki yıllarda Hudson'un evine bir, kız kardeşi Dovie'nin evine iki kez bombalama girişiminde bulunuldu. Ayrıca Dovie, Diana Hudson'un annesiydi ve hareketin içinde yer alıyordu. Bu ıstırap ve kayıp, Bell'in çabalarının yalnızca daha kalıcı bir ayrışma sistemine yol açtığı yönündeki artan duygularını hafifletemedi.

1966 yılında onu kamu yararı hukuk merkezinin yönetimini üstlendiği Güney Kalifornia Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde sahip olacağı akademik kariyeri için LDF'den ayrıldı ve King suikastının ardından, 1969 yılında Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak göreve başladı. Fakülte dekanı Derek Bok, fakülteye kabul edilen "ilk Siyah olduğu fakat sonuncusu da olmayacağı" konusunda Bell'e söz verdi. Bok, 1971 yılında üniversitenin rektörlüğüne getirilince, Bell de Harvard Hukuk Fakültesi'nin ilk

kadrolu Siyahi profesörü oldu. Sivil haklar ve hukuk arasındaki bağları araştıran yöntemler oluşturmaya başladı, bu da geleneksel pedagojiden uzaklaşmak anlamına geliyordu.

1970 yılında, Amerikan tarihi boyunca sivil haklar davalarındaki birleştirici temaların öncü bir incelemesi olan *Race, Racism and American Law* [Irk, Irkçılık ve Amerikan Hukuku] adlı bir vaka kitabı yayımladı. Ayrıca kitap, çalışmalarında öne çıkan bir unsur hâline gelen bir fikrin tohumlarını da içeriyordu ırksal ilerleme ancak beyazların çıkarları ile uyumlu olursa mümkündür. 1954 ve 1968 yılları arasında sivil haklar hareketi beraberinde ikinci Yeniden Yapılanma olarak düşünülen bazı değişiklikler getirmişti. King'in ölümü büyük bir kayıptı, ancak umut, Siyahlar'ın ve ulusun sahip olduğu gerçekleştirebilme hayalinin ısrarla önümüzde uzandığını söylüyordu. Yine de birkaç yıl içinde pozitif ayrımcılık ve öğrencileri taşıma konusunda geçici çatışmalar ortaya çıktıkça, bu zaferler bir panzehirden çok, en kötü semptomları geçici olarak hafifletilebilen, ancak iyileştirilemeyen bir rahatsızlığın tedavisi gibi görünmeye başlamıştı. Bell bu sonuca ulaşma konusunda diğerlerinden öndeydi. Eğer sivil haklar hareketi ikinci Yeniden Yapılanma olmuş olsaydı, *Thirteenth Amendment* vasıtasıyla köleliğin kaldırılmış olmasına rağmen, ilkinin ortakçılık ve hükümlüleri çalıştırma gibi yeni şekillerde ortaya çıktığı sözde Kefaret çağına ait ateşli tasfiyelerle bittiğini hatırlamakta fayda vardı. Bell kendini Thomas Paine'ninkine benzer bir konumda bulmuş gibiydi hem devrime iştirak ediyor hem de başarılarının sınırlamalarını ortaya çıkaran olaylara tanıklık ediyordu.

1978 yılında yüksek öğretimdeki pozitif ayrımcılığa karşı çıkan *Bakke v. Kaliforniya Üniversitesi* davasında Yüksek mahkemenin verdiği kararla Bell'in şüpheliği daha da derinleşti. Müstakbel beyaz tıp öğrencisi Allan Bakke, U.C. Davis tarafından iki kez reddedildi. Azınlıklar için ayrılmış kontenjanlar yada kotalar yüzünden üniversiteye kabul edilmediğini, ki bu da pozitif ayrımcılığın "tersine ayrımcılık" anlamına geldiğini iddia ederek Kaliforniya Üniversitesi vekillerine dava açtı. Yüksek Mahkeme diğer faktörlerin yanı sıra, kabul için ırkın değerlendirilebileceğine ve kabullerin çeşitlendirilmesinin hem zorunlu hem de Anayasa uyarınca izin verilebilir olduğuna, ancak Kaliforniya Üniversitesi'ndeki açık kota sisteminde böyle bir uygulamanın olmadığına karar verdi. Bekke artık okula kabul edilmişti.

Bell bu kararda yeni bir zorluk seviyesinin başlangıcını görüyordu. Çeşitliliğin telefi ile aynı şey olmadığını; temeldeki eşitsizlik mekanizmasına dokunulmadan da eşitlik görünümünün sağlanabileceğini savunuyordu. Kasıtlı bir ırk bilinci ve tarihsel yanlışları ele alma ihtiyacının aksine, verilen kararı mahkemenin varsayılan renk körlüğünün bir türünü değerlendirdiğinin kanıtı olarak eleştiriyordu. Muhtemelen aynı ilkenin geçerli olduğunu *Voting Rights Act*'in [Oy Verme Yasası] içini boşaltan *Shelby County v. Holder* davasının 2013 yılındaki Yüksek Mahkeme kararında da görecekti.

Bakke davasının görüldüğü yıllarda Bell, hem dahiyane hem de sapkın olarak kabul edilen iki makale yayımladı. İlki, "Serving Two Masters" [İki Ustaya Hizmet Etmek]

başlığıyla 1976 yılında *Yale Hukuk Dergisi*'nin mart sayısında çıkmıştı ve makalede Harmony davasındaki kendi rolünden söz ediyordu. Makalesinde, NAACP gibi sivil haklar davalarıyla uğraşan grupların misyonunun doğal çıkar çatışmasını temsil etmek olduğunu yazmıştı. Başlıkta adı geçen iki usta, grupların çıkarları ve müşterilerin çıkarlarıydı; grupların elde etmek istedikleri ile müşterilerin istekleri, hatta ihtiyaçları birbirleri ile uyuşmayabilirdi. Doğal çatışma kavramı Bell'in anlayışı için çok önemliydi; ulaştığı merteye daha ne kadar uzağa gidileceğini ve oraya varmanın ne kadar zor olduğunu paradoksal olarak göstermişti. Princeton'da Afrikalı Amerikan çalışmaları profesörü hukukçu Imani Perry, Bell'i tanıyordu ve bana "bir avukat olarak kendi rolü ve belki de sivil haklar avukatlığını yapılandırma şeklimiz hakkında sorular sormanın" o zamanlar Bell için ne kadar küstahça olduğunu söylemişti.

1961-1984 yılları arasında LDF'de danışman müdür olarak görev yapan Jack Greenberg, Bell'i *Crusaders In The Courts: How A Dedicated Band Of Lawyers Fought For The Civil Rights Revolution* [Mahkemelerdeki Haçlılar: Kendini Adanmış Bir Avukat Grubu Medeni Haklar Devrimi İçin Nasıl Savaştı?] adlı anılarında örgütün tarihine ve felsefesine yönelik yaptığı katı eleştirilerin kendi ilişkilerinde gerilimlere yol açan karmaşık, sinir bozucu bir figür olarak tasvir etmişti. Yine de mevcut başkan ve danışman müdürü Sherrilyn Ifill, sivil haklar çevrelerinde vuku bulan baştaki bazı şaşkınlıklara rağmen, sonunda Bell'in sahip olduğu bakış açısının eleştirdiği kişiler arasında bile kendine yer bulduğunu söyledi. Ifill "Sanırım çoğumuz, özellikle de Bell'in hayran olduğu ve hocalık yaptığı kişiler çalışmalarını biz avukatlar için eğitici bir hikâye niyetine okuyor." dedi. Diyor ki; bugün LDF'nin avukatları, Bell'in çalışmalarını New York Üniversitesi Irk Eşitliği Stratejileri Kliniği öğrencilerine ders olarak okutuyor.

Bell sonunda hem hareketin hem de avukatların hedeflerine yönelik daha geniş bir eleştiri formülü buldu. Özellikle öğrencileri taşıma konusu karmaşıktı. *Brown v. Board of Education* davası, Kansas, Topeka'da karışık bir mahallede yaşayan, fakat evinin yakınındaki hukuksal olarak beyazlara ayrılmış bir okula gitmektense, yaklaşık bir saatlik mesafedeki Siyahi öğrencilerin gittiği başka bir okula gitmeye zorlanan sekiz yaşındaki Linda Brown'un durumuna odaklanmıştı. Yetmişli yıllarda, okul bölgelerinin entegrasyonunu uygulamaya koymak amacıyla Siyahi öğrenciler daha iyi finanse edilmiş beyazların okullarına gönderiliyordu. Beyazların okuduğu okullara Siyahi çocukların gönderilmesi durumunda velilerin ve yöneticilerin okulları maddi olarak desteklemeyeceği varsayılıyordu. Aslında beyazlık valüasyonunun kendisine karşı döneceği umuluyordu. Ancak, Linda Brown'un durumunun tersine dönmesiyle, beyazların gittiği okullar öğrencilerin diğer türlü gidecekleri mahalle okullarından daha uzak hâle geldi. Bu nedenle hukuk yolu tam tersi niyetlerle de olsa Brown'a yüklenen yükün aynısını etkili bir şekilde onlara da yükledi. Bilim insanı Patricia Williams; "bir çok insanın öyle olmadığını düşündüğü zamanlarda bile, Bell öğrencileri taşımanın etkin bir yöntem olmadığını düşünüyordu." dedi.

Daha da önemlisi, Bell Amerika Birleşik Devletleri'nde ırk eşitliğine ulaşma umudundan şüphe duymaya başlamıştı. Amerikan sisteminin kuruluş belgelerinde de yazdığı gibi sivil haklar hareketinin demokratik inanç düzeyine ulaşması mümkündü. Ancak Bell, sistemin tam da amaçlandığı gibi çalıştığını düşünmeye başlamıştı ki bu yüzden ilerleme sürekli geri dönüşle karşılaşıyordu. Gerçekten de seksenlere gelindiğinde okul ayrımcılığına son verme hızı yavaşlamıştı; 2006 yılında UCLA'da yapılan bir çalışma, ilk yıllarda gerçekleştirilen ilerlemelerin çoğunun doksanlı yıllarda silinip gittiği sonucuna varmıştı ve o dönemde Siyahi öğrencilerin yüzde yetmiş üçü, öğrencilerinin çoğunluğunun azınlık olduğu bir okula gidiyordu.

Ocak 1980 sayısında, *Harvard Hukuk Dergisi*'nde Bell'in yayımladığı dönemin ikinci büyük makalesi "*Brown v. Board of Education* davası ile *Interest-Convergence İkilemi*"nde [Çıkar-Yakınsama]," beyazlar arasındaki ahlaki uyanışın yirminci yüzyıl ortalarındaki sosyal değişimin sonucu olarak ortaya çıktığı algısı kırıldı. Aksine, onların "çıkar yakınsamaya" ve Soğuk Savaş Pragmatizmine ait birer ürün olduklarını yazmıştı. Amerikan ırkçılığının ikiyüzlü görüntülerine sahip olan Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa'daki davranışlarının Amerika tarafından eleştirilmesine şiddetle karşı çıkıyordu. (Dokuz Afrikalı Amerikan gencin iki beyaz kadına tecavüz etmekten haksız yere hüküm giydiği 1931 Scottsboro davası gibi erken bir tarihte, uluslararası arenada Amerikan ırkçılığının çığırtağını yapmaya başladılar; bu taktik Soğuk Savaş'ın başlamasıyla daha da yaygın hâle geldi.)

Diğerlerinin yanı sıra Tarihçi Mary L. Dudziak, Carol Anderson ve Penny Von Eschen, Amerika'nın ırksal sorunlarının süper güçlerden gelen sadakat adına büyük bir yarışa maruz kalan ve sömürgeciliğin sonucu olarak ortaya çıkan Afrika ve Hint devletleri ile olan diplomatik ilişkilere karşı bilhassa yıkıcı olacağını savunuyordu. Bell, sivil haklar hareketine ait kazanımların beyazların Amerika'sında büyüyen ahlaki olgunluğun bir işareti değil de jeopolitik pragmatizme ait bir yansıma olduğunu savunuyordu. İnancın zaferi olarak hareketin fikrinden ilham alan insanlar için bu tartışmalar son derece rahatsız ediciydi.

Bell 1980 yılında Oregon Üniversitesi Hukuk Fakültesi dekanı olmak üzere Harvard'daki görevinden ayrıldı, fakat beş yıl sonra, araştırma komitesi tarafından Asyalı bir kadına fakültede görev verilmesi reddedilince istifa etti çünkü diğer iki aday beyaz ve erkekti. Harvard Hukuk Fakültesi Bell'i profesör olarak tekrardan işe aldı. Derslere girmeye başladığından beri Bell'in etkisi ölçülebilir şekilde artmıştı; yayınlandığı dönemde büyük ölçüde göz ardı edilen "Irk, Irkçılık ve Amerikan Hukuku" temel bir metin olarak görülmeye başlandı. Harvard'dan uzak olduğu sürece onun kitabının okutulduğu derslere girmesi için kimse görevlendirilmemişti. Bazı öğrenciler bu ihmali ırk meselelerini göz ardı etmek olarak yorumladı ve özellikle CRT'nin oluşmasına sebebiyet veren iki olaydan ilkinin ortaya çıkmasına neden oldu. O sırada hukuk fakültesinde öğrenci olan Kimberlé

Crenshaw; “ilk başlarda öğrenciler ve genç hukuk profesörleri olarak fakültenin vermeyi reddettiği bu dersin etrafında birleştik. 1982 yılında, grup olarak bazı konuk konuşmacılar ayarladık ve dersin bir modelini canlandırdık.” dedi.

Aynı zamanda, eleştirel hukuk çalışmaları adı verilen bir hareketin yarattığı tartışmalarla akademi sarsılmıştı; yetmişlerin başında çoğunluğu beyaz olan ileri görüşlü bir grup bilim insanı tarafından yasaların nesnel ilkelere dayalı tarafsız bir sistem olmaktan ziyade, kurulu sosyal hiyerarşiyi güçlendirmeye çalıştığına dair tartışmalı bir fikir ortaya atılmıştı. Başka bir grup bilim insanı tarafından ise, *Critical Legal Studies*'in [CLS-Eleştirel Hukuk Çalışmaları] ilgi çektiği fakat tatmin etmediği düşünülüyordu. Eşitsizlik hukuk sistemi tarafından desteklendiği için, yöntemlerin açıkça ifade edilmesine olanak sağlayan bir araç vardı fakat bu araç her nasılsa sınıf meselesine, ırk meselesine gösterdiğinden daha fazla anlayış gösteriyordu. (1955 yılında *Critical Race Theory: The Key Writings That Formed the Movement* adlı antolojinin giriş bölümünde “Eleştirmen” olarak bilinen CLS yandaşları “ırkın özelliği konusunda bir anlaşmaya varamamıştı” diye yazmıştı Crenshaw ile yardımcı editörleri Neil Gotanda, Gary Peller ve Kendall Thomas.)

CRT'nin oluşumundaki belirleyici diğer bir an ise, 1989 yılında Harvard seminerleri sırasında ortaya çıkan bir gurubun CLS hareketinin önemli figürlerinde biri olan David Tribek'in de görev yaptığı Wisconsin Üniversitesi'nde geri çekilme kararı alınca geldi. Geri çekilmenin ne anlama geldiği konusu araştırıldığı sırada, Crenshaw bu olaya “eleştirel ırk teorisindeki yeni gelişmeler” diye atıfta bulundu. Bu ismin amacı bu grubu CLS'nin ve ırkın zorlu meselelerinin kesişim noktasına oturtmaya çalışmaktı. Richard Delgado, Patricia Williams, Mari Matsuda ve Alan Freeman gibi hukukçular (CRT'ye yapılan saldırılarda tüm kurucu hukukçuların Siyahi olmadığı gerçeği rahatlıkla gözden kaçırılıyordu), hukuk dergilerinde ırk, güç ve hukuk etrafındaki söylemleri ilerleten çalışmalar yayınlamaya başlamıştı.

Crenshaw *University of Chicago Legal Forum*'da “Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics” adlı makaleyi yayımlamasıyla 1989 yılında CRT'nin en çok bilinen unsuru hâline gelen şeye katkıda bulundu. “Kesişimsellik,” yani birden fazla marjinal topluluğa mensup insanların ayrımcılığa karşı yasa tarafından göz ardı edilebilme şekli hakkındaki temel argüman CRT'nin bahsettiği sorunların damıtılmasıydı. Bunlar sivil haklar hareketi olmamış olsaydı, açıkça görülebilecek türden sorunlar değildi, fakat liberalizm büyük çapta hazır cevaplara sahip olmadığı için bu sorunları asla gerçek manada dikkate almadı. Hukuki bir kör nokta olarak kesişimsellik hakkındaki fikirleri artık sadece kamu politikasının değil, edebiyatın, sosyolojinin ve tarihin de analizlerinde düzenli olarak yer almaktadır.

CRT şekillendikçe, Bell Harvard Hukuk Fakültesi'nin çeşitlendirilmesi için devam eden baskının içine daha çok giriyordu. 1990 yılında, Harvard Hukuk Fakültesi'nin Siyahi

bir kadına asla görev vermemiş olmasını protesto etmek amacıyla ücretsiz izine çıkacağını duyurdu. Bell'in çalıştığı süre boyunca, yaklaşık yirmi yıl, Randal Kennedy (1984) ve Charles Ogletree (1989) de olmak üzere sadece bir kaç Siyahi erkek fakülteye alınmıştı. Fakat aralarında Crenshaw'unda olduğu bir kaç feminist hukukçu tarafından ikna edilen Bell hem kadın hem de Siyah olmanın getirdiği eşsiz yükü fark etmeye başlamıştı.

O yıl nisan ayında, *Harvard Law Review*'a başkanlık yapan 28 yaşındaki Barack Obama ile tanıştırılan Bell, kampüste yapılan toplantıya konuşmacı olarak katılmıştı. Obama yaptığı yorumlarda, Bell'in sahip olduğu ilmin yeni bakış açıları açtığını ve hukukun standart konularını değiştirdiğini söyledi. Bell kalabalığa karşı: "Dürüst olmak gerekirse hukuk fakültesi maaşım olmadan bir yıl veya daha fazlasını karşılayamam. Ancak, kendi ilkelerimi uygulamazsam, öğrencileri inandıkları şey için risk almaya teşvik etmeye devam edemem." dedi.

1991 yılında, Bell eski öğrencisi dekan John Sexton tarafından sunulan New York Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde misafir profesörlük görevini kabul etti. Harvard Siyahi bir kadını göreve almamıştı ve Bell, protestosunun üçüncü yılında üniversitedeki görevine son vererek geri dönmeyi reddetti. Lani Guinier 1998 yılında hukuk fakültesinde işe alınan ilk renkli kadın oldu.

Bell hayatının geri kalanında New York Üniversitesi'nde misafir profesör olarak çalışmaya devam etti ve fakültenin maaşlı bir üyesi olma tekliflerini reddetti. Hukuk ve ırk konularından bahsetmeye devam etti ve bu dönemdeki en önemli çalışmalarından bazıları farklı bir biçimde ortaya çıktı. Seksenlere gelindiğinde artık kurgu alanında yazmaya başladı ve 1992 yılında *Faces at the Bottom of the Well* [Kuyunun Dibindeki Suretler] adlı öykü dizisini çıkarttı. Hikâyelerinde baş kahraman olan Geneva Crenshaw adındaki Siyahi bir kadın avukat Bell'in alter egosu olarak görev alıyordu. (Bell daha sonra Kimberlé Crenshaw'a, soyadını fikirlerini etkileyen Siyahi kadın avukatların bir bileşimi olan karakteri için ödünç aldığını söyler.) *Kirkus Reviews* adlı eleştiri dergisi bazı "cansız yazılara" rağmen hikâyelerin "Amerika'da siyah olmanın öfkesi, hayal kırıklığı ve özlemi hakkında fikir verdiğini" belirtti. *Times* ise diziyi, "Jonathan Swift hukuk fakültesine geldi" diye nitelendirdi. Fakat neredeyse kitabın edebi değeri kadar da alt başlığı; *The Permanence of Racism* [Irkçılığın Sürekliliği] de dikkat çekiyordu.

Öykü dizisinde Bell'in en çok bilinen kurgu eseri *The Space Trader* [Uzay Tacirleri] da yer alıyor. Hikâyede dünya dışı varlıklar Amerika Birleşik Devletleri'ne iniş yapar ve ulusun çevreye verdiği ağır zararı tersine çevireceklerini, temiz enerji kaynakları sağlayacaklarını ve zenginleri koruyan politikalar yüzünden harabeye dönmüş ekonomiyi tekrar canlandırarak kadar altın vereceklerini söylerler. Karşılığında da hükümetten ülkedeki bütün Siyahileri kendilerine teslim etmelerini ister. Siyahların ayrılmasını zorunlu kılmak, onları savaşa hazırlamaktan çok da farklı olmadığı gerekçesiyle hükümetin anlaşmayı kabul etmesi gerektiği konusunda bir fikir birliği oluşur. Beyazlar bu önlemi büyük ölçüde

destekler. Yahudi gruplar Nazizm'in bir yankısı olduğunu savunarak bu duruma karşı çıkar fakat ülkeyi bir anti-Semitizm dalgası sarınca sesleri kısılır. Ortak bir koalisyon bu alışverişe karşı çıkar, çünkü tüketicilerin büyük bir çoğunluğunu Siyahiler oluşturmaktadır. Kolluk kuvvetleri ve cezaevi endüstrisi de buna karşı çıkmaktadır, çünkü onlar da Siyahların ortadan kaybolmalarının karlılıklarında nasıl bir etki yapacağını farkındadır.

Hükümetin Siyahi bir üyesi, beyazların öneriyi reddetmelerini sağlamanın tek yolunun uzaylılarla giden Siyahların hak etmedikleri bir unvanı kendi lehlerine kazanacaklarına ikna etmenin olduğuna karar verir fakat planı başarısız olur. Hikâye, yirmi milyon Afrikalı Amerikan'ın "daha önce atalarının da Yeni Dünya'ya getirildikleri gibi," kollarından birbirine zincirlerle bağlanmış bir hâlde gitmeye hazırlandıkları sırada son bulur. Anlatımı iç karartıcıdır, ancak Siyahi vatandaşların kırılabilirliği ve dahil olmanın belirsiz doğası üzerine dokunaklı bir yorum sunar ve daha önceki çalışmalarında işlediği Siyahların hakları beyazların kişisel çıkarları için rehin tutuluyor temasını yansıtmaktadır.

Merhum eleştirmen ve deneme yazarı Stanley Crouch, 1997'de Bell ile katıldığı ve Bell'in korkunç tahminlerini eleştirdiği bir panelden bahsetmişti. Crouch; "Temizdi. Giydiği gri takım elbise yaklaşık 1200 dolara mâl olmuştu ve ben ona bakakalmıştım." diye bahseder. "Kendi kendime bu işte bir yanlışlık var dedim. Kendi şahsıma otuz beş yıl önce SNCC ve CORE'da çalışan arkadaşlarla ilişkide olduğum için o zamanlar bu kadar kötümser olmayan Mississippili gençlerle sohbet ederdik." "Ondan bunu duymak sorumsuzluğun zirvesiydi." diye de ekler. "Dump Bell Blues" adlı makalesinde Amerikan toplumunun dönüşümünden elde ettiği başarının önemini vurgulayan Bell'in çıkar yakınsama teorisinden bahseder. Bell'in görüşünü karamsarlık olarak değerlendirse de bu durum Bell'e göre kazanılması zor bir gerçeklikti. Imani Perry ise; "ırkçılığın sona ereceği veya adil bir yargı kararı alıp alamayacağınız konusunda bir tür şüpheciliğe sahip olsa bile, sizin toplumu nasıl harekete geçireceğiniz, neyi harekete geçireceğiniz veya neyi hareket ettirmenin çok daha zor olacağı konusunda hâlâ kafa yormaya devam ediyordu." diye anlatır.

Bell'in niyetinin bir kısmı sadece beklentileri belirlemektir. Crenshaw bana, Bell'in 2004'te yayımladığı Brown'un vasiyeti üzerine yazılmış *Silent Covenant* [Sessiz Anlaşmalar] adlı kitaptan bahsetmişti. Kitapta Yargıç L. Robert Carter'in Yale Üniversitesi'nde fahri doktora ile ödüllendirildiği 2002 törenlerini anlatır. Üniversite başkanı, Carter'in Brown'ı savunan avukatlardan biri olduğunu açıkladığında, kalabalık alkışlarla ayağa fırladı ve Bell, "Bu kadar çok şey vaat eden ve şartlarına göre çok az şey başaran bir karar, ulusun iyi eğitilmiş ve en başarılı bireyleri arasında nasıl bu kadar kutsal bir yer edinebildi?" sorusunu merak etmeye başlar.

Ayrıca Brown için *Silent Covenants*'ın ayrı bir yeri vardır. *Hudson v. Leake County* davasının Bell tarafından yeniden değerlendirildiği bu yorumda açıkça görülüyor ki,

mahkeme tarafından entegrasyonu zorunlu tutmanın başarısızlığı muhtemel bir anlaşmazlığa yol açacağına karar verilir, bu yüzden yargıçlar tarafından Siyahların ve beyazların gittiği okulları eşit seviyeye getirebilmek için bir talimat çıkartılır ve okul bölgelerinin birbiriyle uyumlu olmasını sağlamak amacıyla bir gözetim kurulu kurulur. Bir arkadaşı Bell'e, mahkeme kararını daha farklı ve daha iyi bir çerçeveye oturtabilir miydi diye sorar, o da cevabını yazdığı kitabında verir. Bell'in cevabı, hem Warren Mahkemesi'nin vermiş olduğu karara hem de kendisine LDF avukatlığı görevini veren Thurgood Marshall tarafından üstlenilen konuma karşı yapılmış bir eleştiridir. Thurgood Marshall davayı denetleyen ve çare olarak da entegrasyonu gören kişidir. Lakin Crenshaw: "Eğer Bell günün sonunda mahkemede olsaydı, yine de aynı görüşü yazar mıydı? diye sorar ve "Şey, bu konudan hiç emin değilim." der. Bana söylediği gibi; "Derrick'in yapacağı şeylerin çoğu seni kasti olarak kışkırtırdı."

Sivil haklar hareketinin validasyonunu temsil eden 2008 seçimlerinde Barack Obama'nın başkan seçilmesi Bell'in savunduğu argümanların tekzibi gibi görünüyordu. Bu noktaya kadar Bell'i fazla tanıımıyordum, 2001 yılında LDF'nin mirası üzerine bir röportaj yapmıştık ve sonrasında da görüşmeye devam ettik. 2008 yılının ağustos ayında James Baldwin hakkında birbirimize yazdığımız elektronik postalarda konu Obama'nın seçim kampanyasına gelmişti. Bell, Baldwin'in senatörü çok sessiz ve ırk meselelerinde de çok ılımlı bulmuş olabileceğini öne sürdü. Aslına bakılırsa kendisi de çok cesaretli değildi. "Bu kampanyayı 1963 yılının mart ayında *İş ve Özgürlük için Washington'a Yürüyüş* adlı protestoya, Brown kararına benzetebiliriz. Bu yüzden geriye dönüp bakıldığında çok şey vaat eden fakat sonunda Siyahları kızdıran ve ülkeyi prematüre ölüme sürükleyen şekliyle, Siyahlara karşı devam eden düşmanlık ve ötekileştirme dışında hiçbir şeye yaramayan o muhteşem anlardan başka bir şey değildi." diye yazar.

Onun meşum bakış açısından etkilenmişim, özellikle Bell'in kişisel olarak tanıdığı ve çalışmalarını Chicago Üniversitesi'nde ders olarak okuttuğu birinin, "ben ilk Siyahi başkan olacağım" diye ortaya çıkmasıyla. Şüphesizliğinin kaderciliğe dönüştüğünü düşünüyordum. Fakat on yıl sonra, Trump döneminin tutuculuğunu görünce, Bell'in sözleri açıklığa kavuşmaya başlamıştı. Aynı yıl 6 ocakta başkanlık seçimlerini bozma teşebbüsüyle bir grup serserinin Capitol'a hücum etmesiyle bu sözler artık kehanet gibi görünmeye başlamıştı. Obama'nın seçilmesine ve kazanmasına yardım eden Siyahi seçmenlerin gücü, mevcut beyaz milliyetçiliği ve seçmen baskısında merkezi faktörlerdi, ki bu da Bell'i hiç şaşırtmamıştı.

Bell'in ömrü, Donald Trump'ın seçilmesini görmeye yetmemişti, fakat milletin "prematüre ölümünden" bahsetmesi Trump gibi birinin iktidara geleceğini çok iyi anladığını gösteriyor. Yine de eleştirel ırk teorisinin temel ilkelerinin yasalara girmesini engellemeye çalışacak saldırılar on yıllarca gecikmişti. Bell'in etkilemiş olduğu bir grup genç hukukçu akademide önemli yerlere geldi ve aralarında Crenshaw, Williams, Matsuda

ve Cheryl Harris'inde bulunduğu topluluk da kendi arkalarından gelen jenerasyonu etkilemiştir. George Floyd, Breonna Taylor ve diğerlerinin ölümünü izleyenler onların anomali olmadığını, ancak Bell'in on yıllar öncesinden söylediği üzere sistemin zaten tasarlandığı gibi işlediğinin farkına vardı. Perry: "Amerikan projesindeki kelimelerin ve gerçekliğin arasındaki boşluk eleştirel ırk teorisinin ta kendisidir." demişti. Boşluk var olmaya devam ettiği gibi Bell'in bakış açısı da hala geçerliliğini koruyor. Ölümünden sonra bile onun fikirlerine karşı çıkmak onun yanıldığını ispatlamaktan çok daha kolay.

Vinay Harpalani dedi ki: "Bir keresinde ona 'eleştirel ırk teorisi' hakkında ne söylersin?" diye sordular." Bell'in verdiği ilk cevap: "Ne olduğunu bilmiyorum," şeklindeydi fakat daha sonra, "Bana sorarsanız, eleştirinin karşısında bile gerçekleri söylemektir" diye devam etti. Harpalani ise: "Sadece kendi hikâyesini anlatıyordu. Kendi doğrularını söylüyordu ve herkesten de aynı şeyi yapmasını bekliyordu. Yani, Derrick Bell'in ulaştığı kadarıyla, muhtemelen önemli olduğunu düşündüğüm şey bu." diye ekledi.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.